

доц. д-р Александър Омарчевски
Богословски факултет - Декан
СУ "Св. Климент Охридски"
Пл. "Света Неделя" 19

FAX 003592 9872525
e-mail: omarchev@gmail.com
Tel. 003592 9890115/23
1000 София

София, 28 февруари 2013 г.

РЕЦЕНЗИЯ
ЗА ПРЕДСТАВЕНИТЕ ТРУДОВЕ
ОТ ГЛАВЕН АСИСТЕНТ Д-Р ПАВЕЛ НИКОЛОВ ПАВЛОВ,
ЕДИНСТВЕН УЧАСТНИК В КОНКУРС ЗА ДОЦЕНТ
ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ
2.4 – РЕЛИГИЯ И ТЕОЛОГИЯ
(ИСТОРИЯ НА ПРАВОСЛАВНОТО БОГОСЛОВИЕ ПРЕЗ XX В.),
ОБЯВЕН ОТ СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
(ДВ, бр. 90/16.11.2012 г.)

Научната дисциплина „История на православното богословие през XX в.“ се утвърди като задължителна в две магистърски програми на Богословски факултет още с предлагането ѝ от кандидата за участие в настоящия конкурс за **доцент** гл. ас. д-р Павел Николов Павлов с натовареност от 60 ч.л. в редовната и 30 ч.л. в задочната форма на обучение. Освен нея кандидатът чете лекциите като титуляр в две задължителни дисциплини в ОКС „бакалавър“ – „Въведение в история на Църквата“ и „История на БПЦ“, както и в множество избираеми дисциплини в двете ОКС. От приложеното в документацията заявление на кандидата е видно, че през последните пет години неговата натовареност в пъти превишава изисквана съобразно нормативните документи.

Научно-изследователската дейност на кандидата само за последните пет години включва участие в пет изследователски проекта, сред които един голям международен проект съвместно с

фондация „Джон Темпълтън“ (САЩ), на който е мениджър, два големи проекта по ЕП „Човешки ресурси“ и два проекта по ФНИ на СУ. За същия период е участвал с доклади в множество международни и национални научни конференции и семинари.

Ръководител е на две магистърски програми в Богословски факултет. Научен ръководител на девет успешно защитили магистранти. Редактор и преводач на Събрани съчинения на о. Георги Флоровски (досега са публикувани шест тома от поредицата), както и на важни съчинения на други православни богослови от ХХ в. – Й. Романидис, Й. Майендорф, Ал Шмеман, Вл. Лоски и др.

Основател и Изпълнителен директор е на Международен център за богословска и научна култура, член на две комисии към Св. Синод на БПЦ и много други.

Предложената от гл. ас. д-р Павел Павлов научна продукция за участие в конкурса и рецензиране е свързана в по-голямата си част с тематиката на обявения конкурс и е създадена след докторантурата му, като включва: 1 научна монография, 1 сборник, чийто съставител е и в който участва с две публикации, както и 12 статии, от които 3 на английски език, общо 4 под печат. Общият брой на публикациите е 42. Посочени са и 17 забелязани цитирания, макар че по моя преценка в действителност те са много повече.

1. Предложената от гл. ас. д-р Павел Павлов **монография** „Богословието като биография“ е с обем 321 печатни страници, включващи текста на изследването с факсимилета, библиография, приложение и показалци. Като подзаглавие авторът е посочил, че става въпрос за биобиблиографско изследване на живота и творчеството на о. Георги Флоровски. В това отношение трудът е изпълнен съвсем прецизно.

2. Трудът се състои от въведение, четири части с подточки, приложение и показалци. Като приложение са представени в превод на автора ранните писма на о. Флоровски до проф. Николай Глубоковски и о. Павел Флоренски. Едно от тях е представено и във факсимилна форма и тук се публикува за първи път.

3. Във **въведението** (с. 9-19) авторът добре аргументира решението си да изгради своя труд с помощта на не толкова популярния все още биобиблиографичен метод, който обаче се явява най-доброто средство за постигане на поставената от него цел – да ни представи личността и творчеството на о. Георги Флоровски не като нещо застинало, а в тяхната многообразна динамика, на фона на историческия контекст на ХХ в., в който живее и твори отецът. С удоволствие констатирам, че в целия текст на изследването Павлов остава верен на това свое разбиране.

4. Следва **първата част** (с. 20-97) наречена „Биографични акценти“, в която педантично и с вещината на професионален учен авторът проследява година по година живота на о. Флоровски, като отбелязва важните моменти в него. Трябва да се отбележи, че блестящият резултат, който Павлов постига, се дължи до голяма степен и на факта, че той лично посещава всички места, оставили отпечатък върху живота и личността на отца, без САЩ. Това му дава възможност, наред с високата му ерудиция, да представи едно пълнокръвно описание на живота на този страдалец.

5. **Втората част** (с. 98-171) – „Библиография на Георги Флоровски“ – представлява най-пълния въобще правен досега списък с издадени произведения на отца, подреден по години и езици на публикуване и изпълнен според всички изисквания за библиографско описание. Сам по себе си той представлява сериозен научен принос на автора.

6. В **третата част** (с. 172-179) е представен детайлно и аналитично съхраняваният в Принстън богат архив на Флоровски.

7. **Четвъртата част** (с. 180-227) е посветена на „Библиография за Георги Флоровски“, също така старателно събрана и подробно описана, подредена по азбучен ред на авторите (кирилица, латиница и гръцки) информация за публикациите, дисертациите и конференциите, посветени на отца. И тук библиографското описание е изпълнено според стандартите и, по мое мнение, огромният положен от автора труд също представлява съществен научен принос по въпроса за изследването мястото и ролята на прот. Флоровски в развитието на православно богословие през ХХ в.

8. Като **Приложение** (с. 228-293) авторът е включил собствен превод на запазената най-ранна кореспонденция на Флоровски с проф. Николай Н. Глубоковски и о. Павел Флоренски.

9. В края на книгата са приложени и три показалеца, които определено улесняват работата на читателя с този голям информационен масив, а в началото е даден и подробен списък с използваните в текста съкращения.

10. Като цяло, мога да констатирам, че рецензираната дотук монография „Богословието като биография“ представлява едно многостранно комплексно изложение на събираните от многобройни източници частици от живота, идеите и творчеството на о. Георги Флоровски, което ни дава възможно най-цялостната представа за него. Това се потвърждава и от блестящите отзиви за монографията от о. Георги Драгас, последният докторант на о. Флоровски и от о. Ангел Ангелов, протосингел на Софийска св. митрополия, също изкушен от разглежданата проблематика. Налице е един подход, който намирам за много гравивен – да се търси оценката на църковници когато се издава богословска литература от

съвременни автори. В случая препоръката от Църквата на едно такова съчинение е един добър атестат за приноса на автора.

Трудът е оригинален и е плод на многогодишни трудове на автора, който заслужава похвала за своята последователност и творчески способности.

11. В **сборника** „Протоерей Георги Флоровски (1893-1979) In memoriam“ присъствието на д-р Павел Павлов също е осезателно. Той е негов съставител и автор на *Предговора*, както и на две от статиите в него – *Разговор, текст, събитие. Методът „Флоровски“* и *Новата софиология: естетика срещу история (богословие и философия)*. Това са докладите му от две конференции (2009 г. и 2010 г.), посветени на Флоровски, чиито организатор и модератор е д-р Павлов. Съдържанието им за пореден път показва пиетета и преклонението, което авторът изпитва пред великата личност на прот. Георги Флоровски.

12. Статията *Time and Temporality*, публикувана в престижния сборник *Orthodox Theology and the Sciences* е едно задълбочено изследване на възгледа на о. Флоровски за времето и неговите антропологични измерения, което заслужава висока оценка.

13. С живота и делото на о. Флоровски са свързани и предложените статии *Theology as Biography – Rediscovering Fr. George Florovsky's Sofia Period* и *Богословие отца Георгия Флоровского и его наследие сегодня*, които разкриват нови аспекти от неговия живот и творчество.

14. Като обобщаваща разглеждани проблеми на съвременното богословие от различни изявиени богослови на ХХ в. може да се приеме статията *Богословие и култура (Българският опит)*, отпечатана в сборника *Православие и постмодернизъм*, С., 2010. С подобен предмет на изследване е и статията *Пътищата на*

съвременното богословие: светоотеческо предание или псевдоморфоza (опитът на ХХ в.).

15. В предложената за рецензиране научна продукция са включени и статии, посветени на живота и творчеството на други известни богослови от ХХ в. – о. Александър Мен, акад. прот. Стефан Цанков, проф. Годор Събев.

16. На едно разтърсващо по болезнен начин Църквата и обществото явление е посветена статията *Зависимостта от тайните служби като проблем за българското богословие*, в Сборника Дейността на Държавна сигурност и БПЦ по времето на комунизма, в която авторът с вещина разглежда най-вече моралните проблеми и дилеми пред съгласилите се да сътрудничат на тайните служби богослови.

17. Много интересна, макар и с по-различна тематика от изброените дотук статии, е разработката *Пространства на свещеното бездействие (Литургия и йеротопия)*, публикувана в сп. Християнство и култура, 5/2012, която има връзка с преподаваните от Павлов дисциплини в магистърска програма „Християнско покронничество“.

18. Представени за рецензиране са и две статии, посветени на св. Григорий Палама и отражението, което неговото бурно време има върху обществото на ХХ в. – *St. Gregory Palamas and the Ottoman Turks: Patristic Insights for Contemporary Society* и *Векът на св. Григорий Палама и нашият век*.

19. Като общо впечатление от представената продукция трябва да отбележа и задоволството, което изпитах като читател на тези професионално написани трудове. Трябва да подчертая, че намирам концепциите и методологията, с която той разглежда различни по своя характер проблеми на православното богословие

през XX в., за правилни и издържани от богословска и църковноисторическа гледна точка.

20. С оглед гореизложеното и предвид дългогодишната изследователска и преподавателска работа на гл. ас. д-р Павел Павлов изцяло покрепям и си позволявам убедено да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури и на Научния съвет на Богословски факултет да присъдят на гл. ас. д-р Павел Николов Павлов научната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.4. Религия и Теология.

.....
(доц. д-р Александър Омарчевски)